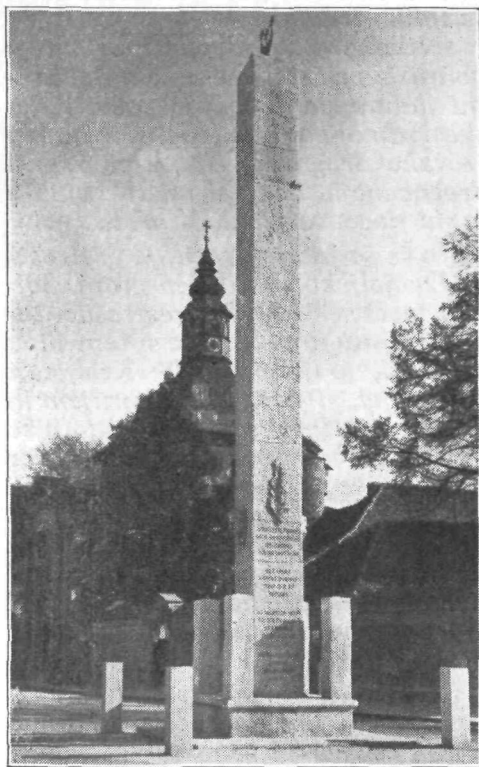

Mimo spomenikov po beli Ljubljani

Na trgu sv. Jakoba stoji visoko Marijino znamenje. Deželni stanovni kranjski so leta 1664. obljubili, da bodo slovesno praznovali praznik Marijinega spočetja in postavili Mariji Brezmadežni na čast spomenik. To obljubo so izpolnili tudi zato, ker sta se strašna kuga in turška sila ognili našim krajem. Načrt za spomenik je napravil zgodovinar Valvasor ter plačal model, stojalo in steber. Spomenik je stal že leta 1681. pred glavnim vhodom šentjakobske cerkve, a so ga leta 1870. vsega prenovljenega postavili na sedanji prostor. Štiri sohe, ki obkrožajo znamenje, so kipi štirih ljubljanskih župnijskih zavetnikov: sv. Nikolaja, sv. Petra, sv. Jakoba in sv. Ivana Krstnika.

Če stopimo po šentjakobskem mostu na levi breg Ljubljane, nam nehote pade v oči lepa trinadstropna hiša, rojstni dom slovenskega učenjaka in zaščitnika naših književnikov v Vodnikovi dobi, Žige barona Zoisa. Nedaleč od te hiše pa stoji piramida, skromen spomenik tega moža.

Ilirski steber

Zdaj si lahko blizu odtod ogledate zid stare Emone na Mirju. Če pa krenete na desno po Vegovi ulici, pridete na Napoleonov trg. Tu opazite s podstavkom 16,5 m visok spomenik, ki je izdelan iz hvarskega marmorja, ki nosi na vrhu polumesec stare Ilirije s tremi celjskimi zvezdami, kar znači grb nove, svobodne Slovenije. Ob stiku 4. in 5. kvadrata je na eni strani bronasta glava Ilirije, na drugi pa glava cesarja Napoleona. Tu so tudi napisi z zlatimi črkami v slovenskem in francoskem jeziku, ter pozlačen palmin list, dar francoske republike. V tem stebru je vzdian v kovinasti škatlici prah Napoleonovega vojaka, ki se je boril za slavo svojega cesarja in padel za našo svobodo v okolici Črnuč.

Ob Vegovi ulici proti vseučilišču zapazite ostanke starega mestnega obzidja, ki ga je dal postaviti zadnji koroški vojvoda Ernest Železni v prvi polovici 15. stoletja. Pred našim najvišjim glasbenim zavodom — konservatorijem in Glasbeno Matico — vidite kipe naših najboljših glasbenikov. Na Kongresnem trgu stoji nasproti veličastne uršulinske cerkve znamenje sv. Trojice. Do prve polovice leta 1927. je stalo to znamenje na Gosposvetski cesti pri križišču cestne železnice. Tudi to znamenje priča o hvaležnosti bogu, da je bilo mesto rešeno strašne kuge. Leta 1722. je naročila vdova deželnega maršala Herberta grofa Turjaškega Marija Konstancija kiparju Misleju, naj izgotovi to znamenje. Kip sv. Trojice je izvršil najbrž Frančišek Robba, zet kiparja Misleja.

Pomaknimo se dalje po Šelenburgovi ulici proti glavni pošti ter zavijmo na levo po naši najlepši in najbolj prometni Aleksandrovi cesti. Pri opernem gledališču vidimo kipa naših znamenitih igralcev Antona Verovška in Ignacija Borštnika. Na Muzejskem trgu stoji krasen, iz bron vlit kip, delo kiparja Alojzija Gangla iz leta 1903. Predstavlja nam našega znamenitega zgodovinarja Janeza Vajkarda Valvazorja, ki je vse svoje znanje in premoženje posvetil naši ožji domovini Sloveniji.

Pri vhodu blizu Tivolija stoji Trubarjev spomenik, katerega je izklesal kipar Berneker. Primoža Trubarja slavimo, ker je s svojimi deli ustvaril slovenski književni jezik in leta 1550. v Tübingu na Nemškem tiskal prvo slovensko knjigo »Abecednik in mali katekizem«. Nasproti spomeniku

stoji Narodni dom z Narodno galerijo, kjer so razstavljena najlepša dela naših kiparjev in slikarjev.

Na povratku proti glavnem kolodvoru pojdimo mimo sodne palače, kjer stoji na Kralja Petra trgu spomenik Franca Miklošiča, ki sta ga izdelala kiparja Tine Kos in Svitoslav Peruzzi. Franc Miklošič je bil velik bojevnik za pravice našega narodnega jezika in znamenit profesor slovanskih jezikov na dunajski univerzi.

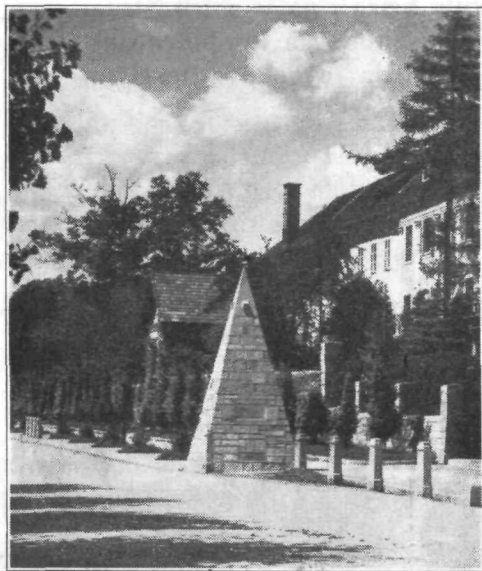
Tako smo vas, dragi in mili nam gostje, seznanili z najvažnejšimi spomeniki bele Ljubljane, ki proslavljajo naše velike može in govore o zgodovini našega naroda.

Zaradi točnosti navajamo k sklepu še nekaj spomenikov našega mesta, ki pa so podeželanu kolikor toliko od rok, vendar pa vzbujajo našo pozornost.

V Krakovski ulici hiš. št. 21. je vzdani kip žalujočega angela, ki nas spominja na kugo. Podoben kip je vdolan tudi na Krakovskem nasipu hiš. št. 14. Poleg šentpeeterskega mostu na Ambroževem trgu stoji Hrenov križ, ki je bil postavljen leta 1622. ob 25 letnici škofovanja Tomaža Hrena, ki je z vso silo zatiral in tudi zatrl luteranstvo v Ljubljani. Blizu od tam, v Bergantovi ulici hiš. št. 2., je vzdana francoska krogla z napisom: D. 29. Sb. 1813., kar pomeni 29. septembra 1813. Enaka krogla je vzdana tudi v Vošnjakovi ulici v hiši restavracije »Novi svet«. V spomin na osu-

ševanje Ljubljanskega barja imamo dva spomenika. Prvi stoji pred kamenitim mostom na desni strani ob Gruberjevem prekopu in nosi letnico 1825., drugi pa ob mostu čez Ižico. Postavili so ga leta 1833.

Zdaj pa brž v Ljubljano, Zvončkarji! Na skorajšnje veselo svidenje!

Cozova piramida

Arnošt Adamič

Deček iz sirofišnice (Povest)

Nove zarje

Ko so se tisto leto obletela drevesa, sta premagani državi Nemčija in Avstrija pokleknila na kolena in zaprosili miru. Sproščene vojske so zapustile bojišča in drle domov. Vsak posameznik izmed milijonov je našel pot do rodne zemlje, ki ga je vse težke čase klicala in neprestano vabila. Zazvonili so zvonovi in njih pesem je plala po Evropi, bodrila skrušena srca in jih navdajala z novimi upi. Strelnski jarki so ostali zapuščeni; le o polnočnih urah se shajajo tam duše

umrlih, za žive pa je vstal nov dan. Iz ruševin so se kmalu začeli dvigati novi domovi, po poljih so zapele motike, redke gozde je zasajala skrbna roka vrnivšega gospodarja z novim zarodom: povsod je vstajal dan, dan dela, miru in sprave. Milijoni so se zazrli v nove zarje boljše dobe...

Pred ljubljansko garnizijsko bolnico se je ustavil rumen avto. Štirje naši znanci so izstopili in odšli v čakalnico. Bili so Strgar in sin, Bine in sivi Kapo. Nestrpno pričakovanje se je odražalo v njihovih